

Tarkastusvaliokunta

Puoluerahoituksen valvonta 2023 – Valtiontalouden tarkastusviraston kertomus

JOHDANTO

Vireilletulo

Puoluerahoituksen valvonta 2023 – Valtiontalouden tarkastusviraston kertomus (K 5/2024 vp): Asia on saapunut tarkastusvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- valvontapäällikkö Jonna Carlson, Valtiontalouden tarkastusvirasto

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Puoluerahoituksen valvonta

Puoluelakiin (10/1969) sisältyy puolueita ja puolueyhdistyksiä koskevia velvoittavia säännöksiä puoluerahoituksen avoimuudesta. Puoluerahoituksen avoimuuden arvioidaan lisäävän luottamusta poliittiseen toimintaan ja parantavan siten myös äänestysaktiivisuutta. Lisäksi puoluelain tavoitteena on ehkäistä korruptiota ja epäasiallisiin sidonnaisuuksiin perustuvaa vaikuttamista puolueiden toimintaan.

Valtiontalouden tarkastusviraston lakisääteisenä tehtävänä on valvoa puoluerahoitusta. Tarkastusviraston valvottavia ovat puoluelain perusteella kaikki puolueet, niiden lähiyhteisöt sekä valtioneuvoston puoluetukipäätöksessä mainitut puolueyhdistykset. Vuonna 2023 valvottavia oli yhteensä 158. Valvottavien on tehtävä tarkastusvirastolle ilmoitus saamistaan vähintään 1 500 euron arvoisista tuista ja niiden antajista. Lain mukaan tueksi luetaan lähtökohtaisesti kaikki rahana, tavarana, palveluna tai muulla tavalla saadut suoritukset. Vain laissa nimenomaisesti mainitut suoritukset eivät ole tukea eivätkä siten sääntelyn piirissä.

Tarkastusvirasto valvoo puoluelain tarkoittamaa tukea, vaalikampanjan kulujen ja rahoituksen ilmoittamista sekä niihin liittyvien asiakirjojen laatimista ja toimittamista koskevien säännösten noudattamista valvottavien yhteisöjen toiminnassa. Valvontatehtävässään tarkastusvirasto voi tarkastaa valvottavan tilinpitoa ja varojen käyttöä ja tarvittaessa kehottaa valvottavaa täyttämään laista johtuvat velvollisuutensa. Tarkastusvirasto toimii myös puoluelain tarkoittaman valtionavustuksen valvojana. Eduskunnassa edustettuina oleville puolueille maksettavan valtionavus-

Valiokunnan mietintö TrVM 7/2024 vp

tuksen eli puoluetuen valvonnassa tarkastusvirasto tarkastaa, onko valtionavustuksen käytössä ja käyttöä koskevassa raportoinnissa noudatettu puoluelain säännöksiä ja avustuspäätöksen ehtoja. Vuoden 2023 eduskuntavaalien jälkeen yhdeksällä eduskunnassa edustettuna olleella puolueella on ollut oikeus valtionavustukseen. Kaikkiaan puoluerekisteriin merkittyjä puolueita oli vuoden 2023 lopussa 16. Puoluerekisteristä poistettiin yhdeksän puoluetta vuoden 2023 aikana.

Vuonna 2023 ilmoitettiin tukisuorituksia tarkastusviraston ylläpitämässä verkkopalvelussa yhteensä noin 7 miljoonaa euroa. Valvottavat voivat tehdä ajantasaisia ilmoituksia vastaanotetusta tuesta myös takautuvasti. Vuoden 2023 tarkastusten aikana ilmoitusrekisteriin lisättiin ajantasaisia ilmoituksia takautuvasti noin 550 000 euron edestä. Tarkastusviraston mukaan puoluerahoitusta koskevat ajantasaiset ilmoitukset ovat täydennysten jälkeen olennaisilta osin oikein ja antavat tarkastettujen yhteisöjen saamasta tuesta olennaisilta osin oikeat tiedot. Viraston mukaan puolueet, niiden piiri- ja naisjärjestöt sekä lähiyhteisöt noudattavat rahoitussäännöksiä pääsääntöisesti hyvin. Myös valvottavien yhteisöjen kirjanpito on hoidettu pääsääntöisesti asianmukaisesti. Kuitenkin puutteitakin tuli valvonnassa esiin, ja niitä myös korjattiin runsaasti valvonnan aikana. Valiokunta pitää huolestuttavana saamaansa tietoa siitä, että ilmoitusrekisteristä puuttui kolmen valvottavan asiakirjoja ja yksi valvottava ei toimittanut mitään aineistoja ja asiakirjoja tarkastusvirastolle eikä sitä tavoitettu myöskään tarkastukseen.

Eduskuntapuolueille maksettava valtionavustus eli puoluetuki on valtion talousarvion sekä valtionapupäätöksen mukaan tarkoitettu puolueen poliittisen toiminnan sekä puolueiden tiedotustoiminnan ja viestinnän tukemiseen. Puoluetuen käyttö ei ole aina valtionavustuspäätöksen ehtojen mukaista. Valiokunnan saaman tiedon mukaan kahdessa tapauksessa ei ollut noudatettu valtionavustuspäätöksen ehtoja. Kummassakin tapauksessa avustusehtojen vastaisesti käytetty osuus valtionavustuksesta palautettiin vapaaehtoisesti. Puoluetuen valvonnassa ilmeni useilla valvottavilla puutteita ja epäjohtonmukaisuuksia valtionavustuksen käytön seurannassa ja dokumentoinnissa. Valiokunta painottaa, että valvottavien tulee järjestää valtionavustuksen seuranta myös myöntövuoden jälkeen siten, että sillä pystytään aukottomasti osoittamaan, miten valtionavustus on käytetty.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Tarkastusvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy kannanoton kertomuksen K 5/2024 vp johdosta.

Valiokunnan kannanottoehdotus

Eduskunnalla ei ole huomautettavaa kertomuksen johdosta.

Valiokunnan mietintö TrVM 7/2024 vp

Helsingissä 16.5.2024

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Johanna Ojala-Niemelä sd

varapuheenjohtaja Veijo Niemi ps

jäsen Hanna Holopainen vihr

jäsen Tomi Immonen ps

jäsen Arja Juvonen ps

jäsen Teemu Kinnari kok

jäsen Antti Kurvinen kesk

jäsen Ville Merinen sd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

erityisasiantuntija Anne Kalliomäki